

pripravljeni smo šli skozi. Zgodilo se ni nič. Ob 9. zvečer smo prišli v drugo vas. Z isto previdnostjo smo prišli na konec, kjer je vodnik Tomy povprašal v jedni koči po naših ljudeh. Zvedeli smo, da se nahajajo v bližini, kamor so bili prišli dopoldne. Nekateri divjaki — morda znanci Paramatini — so prižgali bakle ter šli z nami. Po polurni poti v hrib smo že zagledali luči iz taborišča. Prvi častnik je zaklical „Albatros“, odgovorili smo „tukaj“, in bili smo skupaj. Čakali so nas s puškami v rokah. Vsi so bili raztrgani in jako utrujeni. Iz palmovih listov in mladih dreves so imeli narejeno kočo, kjer so ležali ranjenci. Zdravnik jih je začel takoj obvezovati. Po vodo je bilo treba daleč hoditi, šli so vselej trije možje s puškami. Prvi častnik bi se bil rad mudil na tem kraju kake tri dni, da reši mrliča, a zaradi ranjencev ni bilo mogoče. Sklenilo se je torej odriniti še pred solnčnim vshodom.

Noči v onem pragozdu ne bom nikoli pozabil. Stokanje ranjenih, dež, mokra obleka, krik nočnih ptic, pokanje lomečih se vej, čudno regljanje žab itd., se ne dá popisati. Posebno je trpel mlad podčastnik, Peter Maras, 19 let star. Imel je preklano lobanjo, iz rane so mu

tekli možgani. Drugi dan smo odrinili, kakor je bilo sklenjeno, ter prišli po neizrečenih težavah na ladijo. Še isti dan je bila odposlana nova ekspedicija, da poišče mrliča, a zastonj. Dež je namreč uničil prejšnji sled, pravega vodnika ni bilo in oni rudokop je še povrh zgrešil pot. Tako počivajo ponesrečenci na visoki gori, če jih niso divjaki pojedli. Da pojde novica o nesreči na Dunaj, naprosil je poveljnik mimo vozečo norveško ladijo, naj oddá v Avstraliji brzojav. Pozneje smo tudi sami odrinili iz kraja žalosti v Marau Sound, kjer smo morali ostati zaradi Marasa, ki bi bil gotovo umrl med potjo na nemirnem morju. Stanje se mu je hoteloboljšati, a umrl je vzlic temu v bolnišnici v Cooktownu dne 16. kimovca. Kupili smo mu grob in križ. Iz Cooktowna gremo v Sidney, kjer ostanemo, čakaje nova povelja.“

Baron Foullon je bil odličen zemljeneznanec; bil je pa že poprej jedenkrat na Salomonskih otokih v veliki nevarnosti. Tri dni in tri noči se je skrival pred divjaki na drevesu, in lakote bi bil umrl, ko bi se ne bili le-ti k sreči vzdignili ter se domov vrnili. Kar ga ni zadelo oni-krat, zadelo ga je nekaj let kasneje.

Za kaj se gre?

(Kulturna črtica. — Spisal dr. Fr. L.)

Vsakdo čuti, vsakdo spoznava in priznava, da se bližamo z urnimi koraki velikemu prevratu v družabnem življenju. Ne more ostati dolgo tako, kakor je sedaj: ne v državnih, ne v narodnih, ne v kulturnih razmerah. Ali naprej, ali nazaj!

Silni tok časa nas goni naprej. Ni ga mogočnejša, ki bi mogel človeško gibanje zavrniti nazaj. Pač pa je možno, da vsaj nekaterim odpremo oči in pokažemo, kam gremo in kam pridemo.

Le pravo spoznanje nas utegne poleg dobre volje še ozdraviti. Torej vprašamo: Kam nas vodi današnje socijalno gibanje?

1. Najprej je jasno, da je sedanji tok jako nasproten krščanski veri, posebej še katoliški cerkvi. Odkar je prah zasul knjige francoskih enciklopedistov, niso prišle več med občinstvo knjige, tako sovražne veri, kakor so sedanji socijalski spisi in spisi modernih struj. Kar pa ti spisi še puščajo iz krščanstva v miru, to tako prenašajo po svoje, da ni v takih potvorah niti sledú po krščanstvu.

Namen onih, ki so udani temu socijalnemu toku, je ta, da bi sedanji družabni red prevrgli

in novega osnovali na neverski podlagi. A kako kratkovidni so! Ne izpredvidijo, da družabni red mora sloneti na kulturi¹⁾ narodovi. Med živalmi ni družabnega reda, ker nimajo pameti; tudi med razdivjanimi ljudmi ne more biti reda, ker nečejo nikomur služiti. In, ali ne bo poznejši naš rod ves razdivjan, ako bo sedanji rod tako razdiral krščansko kulturo, kakor jo razdira sedaj? Kjer izgubé ljudje vero, podivjajo in zavrnejo kulturo. Saj je današnja kultura, kar je je med narodi, delo krščanske vere: odkod pa naj še zajamejo kulturo, ako zaterejo krščanstvo?

Današnji tok imenujejo kulturni boj, češ, za kulturo se boré. A v resnici se boré zoper kulturo. Kakor so prišli v 13. veku Mongoli, da pokončajo vso zapadno kulturo, tako pretf dandanes novi duh, da potepta kulturo vseh vekov od Kristusa do danes.

Bodoča država — kaj bo? Država sreče, omike, kulture? Kdor zna le količkaj misliti, vidi, da bodoča država — ako se bo snovala

¹⁾ Kultura ni samo umsko znanje, ni samo zunanja oblika, marveč je tudi moč volje in plemenitost srca. Vse to skupaj imenujemo pravo kulturo.

po načrtih današnjih osrečevalcev, — bo prava jama razbojnikov.

Da, sedanje razmere človeške treba premeniti in popraviti, toda le po naravnem razvoju in po tisti poti, katero nam kaže vedno živo, novo in čvrsto krščanstvo. Človeka treba ozdraviti, dokler je še živ; treba mu je ohraniti življenje, ne pa ubijati ga, češ, potem ga vnovič oživimo.

Umoriti hočejo sedanjo kulturo, kje pa imajo drugo, boljšo?

2. Med najhujše hudobije današnjega modernega gibanja štejemo to, da razdira družino ali famijlo. Družina je podlaga človeški družbi v obče; družina ima znak božje veljave; v družini vidimo neko svetost, ki tirja, da jo vse spoštuje in se je ne dotakne.

Znano je, kako povzdiguje in povečuje naša katoliška vera družino. Njen začetek in vzrok je celó zakrament, ki je neusahljiv studenec božjih dobrot za vse družinske ude, najprej za očeta in mater. Vsa zgodovina kaže, da so bili narodi tem boljši in srečnejši, čim bolj so spoštovali in čisto hranili družino. Ko je pa propadalo družinsko življenje, propadale so tudi države.

In kaj dela novejša gibanja z družino? Ne priznava zakramenta sv. zakona; ne priznava, da je družina nerazdeljiva in zakonska zveza nerazrušljiva; niti stalne zveze sploh ne priznava, ampak prosto ljubezen učé novejši osrečevalci naravnost in nenaravnost, kar je največje barbarstvo na zemlji. V ta namen dovoljujejo in uvajajo tudi stvari in naprave, katerih niti omeniti ne moremo v poštenem listu, da dajejo s tem potuho živalski pohotnosti. Pesniški proizvodi kažejo nebesa v takem prostem življenju in vnemajo človeške strasti za take živinske ali divjaške vzore.

Da, družina bo naposled strta, in ž njo tudi človeška družba sploh. Kaj more biti iz takega rodú, ki ne bo vzrastel iz neoskrunjenega družinskega življenja, ampak iz proste ljubezni, kažejo nam mnogi kaznjenci po naših kaznilnicah. Seveda porekó: Ne namerjamo iti tako daleč, marveč hočemo odpraviti samo nepotrebne verske sponse. — Da, za to se gre, da se spon otresejo! Ali ne veste, da jedino le verske in ob jednem božje sponse kakor uzde zadržujejo človeško pokvarjeno naravo, da se ne udá svojim nagonom? Odpravite sponse, človek je hujši kakor žival.

3. In da naposled še jedno omenjamo, kaj hoče sedanji tok, pravimo: uničiti hoče kmetiški stan. Dandanes hočejo vsi živeti dobro in delati malo; zaslužka hočejo imeti veliko, truditi zanj se hočejo le malo; zemlja naj jim dá obilo živeža in jih nasiti dan na dan: a kdo naj jim pridobi tega, ker sami ne marajo delati ali k večjemu le malo? Kmet — ta naj bo suženj, naj dela kakor črna živina, dela za gospoda, dela za rokodelca, dela za „delavca“ samega, zakaj „delavec“ hoče delati le osem ur na dan, to je po letu pol dné: kdo naj dela drugega pol dné? Zemlja daje živeža le, ako je dobro obdelana: sedanji tok pa zaničuje vstrajno težko delo z rokami. Torej ostaja le jedini kmet, zemljiški posestnik, ki naj dela, da pridobi veliko in lahko prodá prav po ceni, seveda plača naj vendar le visoke davke, brez katerih tudi bodoča socijalska ali „moderna“ država ne bo mogla biti. Tako deluje novejši tok zoper kmeta, skube ga in sesa iženj poslednje kapljice. Ali menite, da bo kmet vstrajal v svoji sužnjosti? Ali ne bo rajši pustil svoje grude, katero sicer nad vse ljubi, in šel iskat smrti v tujino, kjer se lože umira kakor pod rojstveno streho?

Novodobni osrečevalci, socijalisti in sodrugi, so večkrat povedali in na vsa usta povedó, da za kmeta jim ni mar; oni delajo le za „delavca“. Tudi namerjajo naravnost kmeta pustiti ali celó tirati v to, da popolnoma propade, češ, potem šele bo sposoben za nove nazore, za novo družbo, novo socijalsko državo.

Ali ni vse to popolnoma resnično? In ker je resnično, ali ni s tem dokazano, da koplje sedanji ali moderni tok človeštvu grob? Uniči človeštvu težko in dolgo pridobljeno kulturo, uničil si mu dušo. Uniči družino, uničil si vir človeštvu. Uniči kmečki stan, pa si odsekal korenino, po kateri dobiva drevo človeštva hrano za življenje.

Sedanja teorija, katero priznava liberalizem in socijalna demokracija, pripravlja človeštvu brezkončno nesrečo. Mislita, da bodeta osrečila človeka, a ga le pogubljata. Zato pa mora vsak zaveden mož delati z vsemi močmi proti sedanjemu toku: zakaj tu se gre za našo kulturo, gre se za družinsko sveto vez, gre se za steber v vsaki državi — za kmetiški stan, gre se torej za posvetno, še veliko bolj za večno srečo, ob katero hočejo pripraviti krščansko ljudstvo.